

Motion till riksdagen 2016/17:2954

av **Ulrika Carlsson i Skövde m.fl. (C)**

Utbildning

Sammanfattning

En skola med kreativitet och stor kunskap är viktig för ett demokratiskt samhälle. Därför behöver vi skolor av hög kvalitet i hela landet, där varje elev får förutsättningar att nå sin fulla potential.

Med rätt grepp kan vi få rätsida på de problem som den svenska skolan idag brottas med. Till att börja med behöver vi stoppa det resultatfall som vi sett i skolan de senaste tjugo åren. Sverige ligger idag ordentligt under OECD-genomsnittet. Centerpartiet genomförde i regeringsställning tillsammans med övriga allianspartier stora skolreformer, åtgärder som ännu inte fått fullt genomslag. Trots detta behövs det mer för att vända den negativa trenden. Ytterligare problem är bristande likvärdighet och att allt för många efter avslutade studier går ut i arbetslöshet.

Läraren har en avgörande roll för elevens framgång. Fler söker till lärarutbildningarna, men bristen på utbildade förskollärare och lärare är fortfarande stor, speciellt i ämnen som matematik och NO. Stora pensionsavgångar och generationsväxling gör bristen på nyutbildade lärare än mer akut. Redan idag är bristen stor på lärare och enligt SCB:s prognoser kommer det att fattas minst 55 000 lärare om fem år och drygt 65 000 lärare om tio år. Vidare lider svenska skolor brist på klassrumsnära forskning, kompetensutveckling, återkoppling och kollegialt lärande. Bara drygt hälften av de svenska lärarna skulle välja läraryrket igen. Läraryrkets status och attraktionskraft måste höjas för att högpresterande studenter i större utsträckning ska söka sig till läraryrket.

Det krävs ett tydligare ledarskap i skolan, hos lärare, skolledare och huvudmän. Skolan borde i större utsträckning vara en proaktiv kraft i samhället; exempelvis har allt för många lärare inte tillräckligt med kunskap för att använda modern teknik som pedagogiska redskap. Därför ser vi det som självklart att digitalt lärande blir en större del av undervisningen, och att moderna läroverktyg blir en naturlig del av de verktyg lärarna använder i klassrummet. Rätt använd öppnar modern teknik möjligheter för duktiga pedagoger att arbeta på nya sätt och hjälpa fler elever att lära sig mer.

Vi behöver också svara på arbetsmarknadens efterfrågan på kompetent arbetskraft. Idag är Sverige ett av de länder i OECD med sämst matchning på arbetsmarknaden. Vi behöver ett utbildningsväsende som i större utsträckning samverkar med samhälle och näringsliv så att utbildningar, såväl akademiska som praktiska, blir mer verklighetsnära

och relevanta för arbetsmarknaden. Det entreprenöriella lärandet måste ha en självklar plats i skolan. Det både utvecklar och stimulerar generella kompetenser som att ta initiativ, ansvar och omsätta idéer till handling.

Det måste bli lättare att välja förskola och skola. Trots att Centerpartiet tillsammans med Alliansen förenklat valfriheten och gjort den mer tillgänglig gör många elever och föräldrar fortfarande inte ett aktivt val. Det är ett problem mot kvalitén, likvärdigheten och alla elevers rätt att välja skola. Ytterligare en utmaning för skolan är undervisningen av nyanlända barn. Många barn får börja sin skolgång sent och allt för ofta är utbildningen av skiftande kvalitet. Alla barn har rätt till en bra utbildning, oavsett var i landet man bor.

Vi behöver kunna erbjuda våra elever likvärdighet och kvalitet, från pedagogiken i förskolan till de högre kurserna på gymnasiet, så väl i stad som på landsbygd. En väl fungerande för-, grund- och gymnasieskola är grunden för en högre utbildning i världsklass och konkurrenskraftiga jobb. Dagens skola är morgondagens verklighet.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa fler vägar in till läraryrket genom möjligheten till fristående lärarutbildning, snabbare validering av kunskap och fler KPU-utbildningar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en statlig kompetensutvecklingsgaranti för lärare och skolledare och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett transparent och tydligt karriärsystem för förskollärare, lärare och skolledare och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skickliga lärare och skolledare som arbetar på skolor i utanförskapsområden ska premieras och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska administrationen för lärare och skolledare och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa lärarassistenter för att lärare ska få tid att vara lärare och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta referensgrupper bestående av exempelvis forskare inom utbildning, lärare och annan expertis som för en mer lyhörd skola skulle kunna göra små justeringar i kursplan och metoder och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett ökat samarbete mellan skolhuvudmännen så att lärares kompetens kan delas mellan skolor och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för kommunövergripande yrkes- och lärlingsprogram och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det digitala perspektivet inkluderas i alla delar av utbildningsväsendet, såsom lärarutbildningen

och lärarnas och rektorernas kompetensutveckling, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket bör undersöka förutsättningarna för att öka tillgången till digitala läromedel och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fjärrundervisning ska tillåtas i alla relevanta ämnen, att skolor ska ha möjlighet att anordna fjärrundervisning på entreprenad och att möjligheterna till distansundervisning ses över och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studie- och yrkesvägledarnas roll i skolan måste stärkas och i högre grad än i dag vara integrerade i hela skolans verksamhet samt att obligatorisk praktik införs och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att entreprenöriellt lärande ska vara ett naturligt perspektiv i hela utbildningssystemet och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att gymnasiets yrkes- och lärlingsutbildningar utökas och breddas och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärlingssystemet ska vara öppet för vuxna och att de som redan har gymnasieexamen eller liknande examen ska kunna byta karriär och bli lärling och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur yrkesvux kan stärkas för förbättrad kompetensförsörjning och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta fler yrkesutbildningar bli yrkescollege och att lärlingsutbildningarna bör ta fasta på systemet för teknikcollege med företagsrepresentanter i regionala styrgrupper och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att yrkeshögskolans geografiska spridning bör ses över och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att yrkeshögskoleutbildningarna byggs ut med ytterligare platser och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att komprimera och effektivisera yrkestestetiska tunga utbildningar på gymnasiet så att yrkescertifikat kan nås på kortare tid än i dag och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta branschskolor och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att läsa in behörighet till yrkeshögskolan och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka folkhögskolans uppdrag samt ge möjlighet för fler folkhögskolor att bedriva språkintruktionsprogram för nyanlända på gymnasienivå och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna och utveckla det fria skolvalet och tillkännager detta för regeringen.

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett aktivt skolval och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en komvuxpeng för vuxenutbildningar och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en skyldighet för kommuner att erbjuda andra aktörer att ta över nedläggningshotade skolor och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att inrätta ett snabbspår hos Skolinspektionen för de friskolor som ansöker om att ta över en nedläggningshotad skola och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de nationella proven hanteras och rättas av för eleven fristående examinatorer, att proven digitaliseras och att proven sker kontinuerligt under skolåren för ökat fokus på elevernas kunskapsprogression och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna att se över kösystemet till skolor och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolinspektionen fokuserar på skolor som missköter sig och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera systemet med maxtaxa och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att även låta förskollärare inkluderas i förstelärarreformen och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förskolor, oavsett huvudman ska granskas av oberoende part och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att idrottsundervisningen i grundskolan utökas och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samverka mellan skolhälsovården, barnavården, barn- och ungdomspsykiatri, ungdomsmottagningen och socialförvaltningen ökar och tillkännager detta för regeringen.

Stärk lärare och rektorer

Fler vägar in i läraryrket

Läraryrket är ett akademiskt hantverksyrke, likt exempelvis läkare och tandläkare, där teori och praktik vävs samman. En nybliven lärare ska både ha den teoretiska kunskapen och kunna omsätta den i klassrummet. Det är därför viktigt att lärarutbildningen kontinuerligt samverkar med omgivande skolor där teoretiska kunskaper praktiseras och där den senaste klassrumsnära forskningen tillämpas. Centerpartiet vill ha fristående lärarutbildning och stärka initiativ som Teach for Sweden, som rekryterar från andra akademiska yrken än lärare. Det är viktigt att utveckla och ta till vara på de ledartalanger som finns och skapa fler vägar till läraryrket, bland annat genom fler KPU-utbildningar.

Kompetensutveckling

Svenska lärare får enligt OECD kvantitativt mindre kompetensutveckling än lärare i andra länder. Centerpartiet vill därför säkerställa och finna system för att lärare fortlöpande får den kompetensutveckling, med fokus på kollegialt lärande, undervisningsskicklighet och ämneskunskaper som läraren behöver. Vi ser ett stort behov av ett tydligt och utökat statligt ansvar för hur lärare och skolledare kontinuerligt under sin karriär ska utvecklas och fortbildas. Centerpartiet vill därför införa en statlig kompetensutvecklingsgaranti. En sådan garanti stärker lärarens möjlighet att ta del av klassrumsnära fortbildning och utveckla sig i sin profession.

Karriärsystem

I de länder där man presterar högt i internationella mätningar har lärarna högre löner än i Sverige och tydligare karriärmöjligheter. Lärarlönerna är relativt låga i Sverige. Däremot är Sverige ett av de OECD-länder som har en lärartäthet på grundskolan som är över snittet. Centerpartiet vill istället för mindre klasser i grundskolan höja lärarens kompetens då läraren är den mest avgörande faktorn för elevens framgång. Att satsa på sin yrkesroll och höja sin kompetens ska löna sig. Lönen borde vara starkare knuten till kompetens, bra lärare ska ha bra betalt. Centerpartiet vill ha ett tydligt och transparent karriärsystem för både lärare och skolledare. Vi vill därför utöka antalet förstelärare som i sin tjänst ska handleda och coacha nyexaminerade lärare och öppna upp för tjänster som kombinerar undervisning i grund- och gymnasieskolan med forskning och samarbete på universitetsnivå liksom arbete inom näringslivet. Vidare vill Centerpartiet att skickliga lärare och skolledare som arbetar på skolor i utanförskapsområden ska premieras.

Tid att vara lärare

Skickliga lärare är lärare som engagerar och återkopplar till eleverna. Vi måste kunna garantera eleverna kvalitet och kreativitet i skolan. För att elever ska nå sin fulla potential måste det bli ett större fokus på undervisningen. Centerpartiet vill därför minska den administrativa börda som idag ligger på lärare och skolledare.

Dokumentation som inte leder till att öka elevens lärande ska bort. Centerpartiet vill också i likhet med Lärarförbundet att det införs lärarassistenter. Denna nya yrkesgrupp ska ägna sig åt att stödja lärare i det kringarbete som inte är undervisning, till exempel blankett- och informationshantering, administration, assistens kring teknik och förberedande av undervisningslokaler.

En närodlad skola

Referensgrupper

Politiken ska inte detaljstyra skolan utan det är elevens behov som ska avgöra. Centerpartiet tror att beslut bäst tas nära människor. Vi måste stärka flexibiliteten och undanröja hinder i lagar och regler för att möjliggöra för lärare och skolledare att ta

beslut på egen hand. Genom ett kontinuerligt kvalitetsutvecklingsarbete med referensgrupper bestående av exempelvis forskare på området, lärare och annan expertis skulle små justeringar i kursplan och metoder lättare kunna göras. Resultatet skulle kunna bli en mer lyhörd skola där efterfrågade mindre förändringar lättare genomförs utan att det krävs något större politiskt beslut.

Ökat samarbete mellan huvudmän

Centerpartiet vill möjliggöra ett ökat samarbete mellan skolhuvudmännen. I strävan efter att göra skolan mer likvärdig blev skollagen allt för stelbent. Skolor har olika förutsättningar och likvärdighet är inte detsamma som likriktning. För att möta elevens och därmed skolornas skiftande behov av lärarkompetens måste systemet med huvudmannaskap bli mer flexibelt. Små skolor på landsbygden skulle då kunna dela på lärare när de inte finner rätt kompetens. Det skulle vidare kunna möjliggöra för skolor att ta in lärare på entreprenad. Företag skulle exempelvis kunna specialisera sig på matematikundervisning och hyra ut sina tjänster till skolor som har behov av duktiga pedagoger.

Underlätta för kommuner att samverka kring yrkes- och lärlingsutbildningar

Det finns skäl att se över regelverket kring anordning av yrkes- och lärlingsprogrammen. Det finns idag tolv nationella yrkesprogram på gymnasiet och många kommuner känner sig tvingade att erbjuda alla program. Yrkesprogram är generellt dyra att driva. Centerpartiet vill därför underlätta för kommuner att samverka kring yrkes- och lärlingsutbildningar och på så vis minska den ekonomiska belastningen för den enskilda kommunen. Genom att samverka och dela på ansvaret för yrkes- och lärlingsutbildningarna kan kommunerna tillsammans erbjuda bättre och mer kvalitativ utbildning till en lägre ekonomisk kostnad.

Den nya tekniken som pedagogiskt redskap

Digitalt lärarlyft för lärare

För att vara en skola som ligger i framkant och som ser till varje enskild elevs behov måste vi dra nytta av den moderna tekniken. Det digitala perspektivet ska inkluderas i alla delar av utbildningsväsendet. Digitala hjälpmedel i klassrummet höjer skolresultatet när de används rätt. Studier visar att elever med de rätta digitala hjälpmedlen fortare kan lära sig att läsa och skriva och kan vara till nytta för personer med inlärningssvårigheter. Det digitala lärandet måste bli en naturlig del av elevers undervisning. Många kommuner och andra huvudmän har varit bra på att köpa in datorer och annan utrustning men den digitala pedagogiken har inte alltid följt med. Enligt Skolverkets rapport *It-användning och it-kompetens i skolan (2013)* saknar många lärare kunskap kring hur den nya tekniken ska användas i undervisningen och lärarutbildningen lider brist på tydliga nationella direktiv på hur digitalt lärande ska ingå i utbildningen. Vi vill därför ha en tydlig och långsiktig satsning på ett nationellt digitalt lärarlyft.

Centerpartiet vill att lärarutbildningarna ska ta in det digitala perspektivet i alla relevanta ämnen och att lärare och skolledare får en kontinuerlig uppdatering i digitalt lärande.

Utvecklingen av digitala läromedel möjliggör för distansundervisning

Det finns även en brist på digitala läromedel och Skolverket bör därför undersöka förutsättningarna för att öka tillgången till digitala läromedel. En ökad tillgång till kvalitativa digitala läromedel skulle inte bara stärka den pedagogiska inlärningsprocessen i klassrummet utan även möjliggöra för distansundervisning. Digitala läromedel skulle kunna vara ett komplement till den lärarledda undervisningen som nyanlända elever får och på så vis intensifiera deras utbildning den första tiden. Här kan ett nära samarbete med läromedelsföretag och digitala spjutspetsföretag vara en styrka.

Fjärrundervisning

Den digitala tekniken, så som fjärrundervisning, har öppnat upp för nya undervisningsmöjligheter. Kompetenta lärare är nyckeln till framgångsrika elever. Bristen på lärare i allmänhet och på riktigt bra lärare i synnerhet, är ett stort problem. Detta problem kan vara än mer påtagligt för skolorna på landsbygden. Skolan är i många fall navet i bygden och alla elever har rätt till en skola inom rimligt avstånd – men det får inte vara på bekostnad av kvalitén. Vi ser fjärrundervisning som avgörande för landsbygdsskolornas överlevnad. Men den är också avgörande för nyanlända elevers tillgång till modersmålslärare och studiehandedare. Skickliga och kompetenta lärare på så väl landsbygd som i storstadsregioner kan genom fjärrundervisning nå fler elever. Centerpartiet tycker att fjärrundervisning ska tillåtas i alla relevanta ämnen och att kommunala och fristående skolor ska ha möjlighet att anordna fjärrundervisning på entreprenad under samma förutsättningar som statliga skolor. Genom fjärrundervisning skulle kompetens kunna delas över hela landet och lärare skulle kunna fördela sin tjänst på flera skolor utan att själva dagligen behöva åka mellan de olika skolorna. Fjärrundervisning stärker likvärdigheten, samt ökar kvalitén och tillgängligheten.

En skola som rustar för jobb

Studie- och yrkesvägledning behöver stärkas

Många unga i Sverige idag har inget jobb att gå till. En del av svaret finner vi i många ungdomars osäkerhet kring val av utbildning, vilket kan leda till avhopp eller svårighet att finna jobb efter avslutad utbildning. Detta är en påfrestning för individen och en kostnad för samhället. Kontakterna med arbetslivet är viktiga för att eleven ska kunna göra väl underbyggda val. Perspektiv som anknyter till arbetslivet ska ingå i all verksamhet och under skolans alla år. Vad vi ser är att läroplanen inte uppfylls, att allt för många elever ångrar sina val och att den dåliga matchningen på arbetsmarknaden är bland de största i OECD. Skolinspektionen pekar också på stora brister i skolornas

studie- och yrkesvägledning. Studier visar att de yngre barnens undervisning i högre grad innehåller studie- och yrkesorienterande inslag, som att i undervisningen prata om olika yrken och besöka arbetsplatser men att detta avtar i de högre årskurserna. Då isoleras de studie- och yrkesorienterade inslagen till att främst handla om språk- och gymnasieval. Här fyller studie- och yrkesvägledarna en stor och viktig roll. De bör i högre grad vara en länk mellan skola och arbetsliv. Studie- och yrkesvägledarna ska inte bara hjälpa elever att välja språk och gymnasieskola utan vara integrerade i hela skolans verksamhet. Entreprenörskap, företagande och praktik måste bli en röd tråd i skolans alla år, inte bara som en liten begränsad del i vissa årskurser. Detta bör göras i nära samverkan med det lokala näringslivet och ytterligare aktörer.

Entreprenöriellt lärande

Det entreprenöriella lärandet främjar kompetens att fatta beslut, kommunicera och samarbeta. Det handlar om att utveckla nyfikenhet, självförtroende, kreativitet och mod att ta risker. Det betyder att ta tillvara möjligheter och förändringar samt att utveckla och skapa värden – personliga, kulturella, sociala eller ekonomiska. Entreprenörskap i skolan är ett pedagogiskt förhållningssätt i klassrummet där arbetsformerna stimulerar fantasi och skapande. Inre drivkrafter och motivation är väsentligt för det entreprenöriella lärandet i alla åldrar, från förskola till vuxenutbildning.

Yrkesutbildning

Yrkes- och lärlingsutbildning är viktig för tillväxten, inte minst för de små och medelstora företagen. För att yrkes- och lärlingsutbildningarna ska ge jobb efter avslutad utbildning och för att arbetsmarknaden ska få tillgång till kompetent arbetskraft måste utbildningarna vara högkvalificerade på både lägre och högre nivå och i större utsträckning byggas ihop. Yrkesutbildningen ska vara långsiktigt hållbar, relevant, verklighetsnära och leda till jobb. De tilltänkta arbetsgivarna ska vara en drivande kraft i utvecklingen och genomförandet av utbildningen. För att svara på arbetsmarknadens efterfrågan på duktigt yrkesfolk måste yrkeshögskoleutbildningarna byggas ut ytterligare och gymnasiets yrkes- och lärlingsutbildningar utökas och breddas. Lärlingssystemet måste å ena sidan kunna vara öppet för vuxna, och de som redan har gymnasieexamen eller akademisk examen ska kunna byta karriär och bli lärling. Å andra sidan har lärlingar rätt att bygga på sin utbildning för akademiska studier.

Yrkesvux

Det är angeläget att det finns en bredd bland yrkesutbildningarna. Yrkesvux är en form av utbildningar som syftar till att motverka brist på arbetskraft med yrkesutbildning. Bland målgrupperna förekommer inte minst människor som saknar gymnasieutbildning eller som har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras. Yrkesvux har därför kommit att bli en viktig komponent för arbetslivets kompetensförsörjning, något som understryks av att utbildningen i många fall är inriktad mot yrken där det finns en brist på personer med rätt kompetens.

Lärlingsutbildningar och yrkescollege

En förutsättning för att yrkesutbildningarna ska lära ut rätt saker, upprätthålla en god kvalitet och ge bra möjligheter till arbetsplatsförlagt lärande är en god samverkan mellan skolan och näringslivet.

I flera länder som Tyskland, Österrike, Schweiz och i viss utsträckning Norge, har väl fungerande lärlingssystem bidragit till bättre inträde i yrkeslivet för många ungdomar och lägre ungdomsarbetslöshet.

I Sverige har dock lärlingssystemen utvecklats långsamt och kopplingen till näringslivet tagit tid att etablera.

Ett bra exempel på sådan samverkan är dock modellen med yrkescollege, i hög grad inspirerad av branschinitiativet teknikcollege. Yrkescollege bygger på att utbildningar blir certifierade och utformade efter branschspecifiserade krav, varav krav på tätt samarbete med näringslivet är bland de viktigaste. Inom teknikcollege knyts certifierade utbildningsanordnare till lokala och regionala styrgrupper där företagsrepresentanter alltid ska utgöra majoriteten. Att företagen på detta sätt har stort inflytande över utbildningen bidrar till att säkra utbildningarnas relevans för näringslivet.

Att yrkesutbildningarna håller hög kvalitet och lär ut vad näringslivet efterfrågar är viktigt av många anledningar, inte minst företagets kompetensförsörjning. Centerpartiet anser därför att fler yrkesutbildningar bör bli yrkescollege och att lärlingsutbildningarna bör ta fasta på systemet för teknikcollege med företagsrepresentanter i regionala styrgrupper. Motsvarande styrgrupper bör stärkas i branscher dominerade av mindre företag med hjälp av särskilda lärlingsråd och samverkan med parter och lokala handelskammare.

Yrkeshögskolan

Yrkeshögskoleutbildningarna är ett bra exempel på utbildningar som utvecklats i samverkan med presumtiva arbetsgivare. Företagen förses med kompetent arbetskraft och deltagarna får en utbildning som i hög grad konstaterats leda till arbete. Det är därför glädjande att regeringen nu genomför förbättringar som Centerpartiet tidigare föreslagit, såsom möjligheten att ansöka om att bedriva utbildning för en längre period än tidigare. Yrkeshögskolan är dock fortfarande för koncentrerad till större städer. Yrkeshögskolans geografiska spridning bör ses över med utgångspunkt i att utbildningar bör placeras där de har en god möjlighet att samarbeta med det lokala näringslivet. Vidare bör antalet platser utökas.

Komprimerad studietid

För att leva upp till arbetsmarknadens krav på kompetent arbetskraft och ge eleverna den utbildning de har rätt till måste de yrketeoretiskt tunga programmen på gymnasiet, exempelvis el- och byggprogrammet, bli mer effektiva och arbeta närmare framtida arbetsgivare. Istället för tre år på gymnasiet och sedan två års praktik, vilket krävs för ett yrkesbevis, vill vi se en mer komprimerad och sammanhållen utbildning på tre till fyra år. Det finns redan idag yrkesutbildningar som har komprimerats och effektiviserats, exempelvis Eltekniksbranschens gymnasium (ETG) vars elutbildningar är på tre år. Branschen har en central roll och ska vara med och utforma utbildningen. De ska finnas med från elevens första dag på utbildningen till dess att eleven håller

yrkesbeviset i sin hand. På det här sättet blir branschen mer delaktig och eleven slussas in på arbetsmarknaden. Eleven riskerar inte heller att bli utan praktikplats efter sina tre år på gymnasiet. Det blir inget glapp mellan utbildning och arbetsliv. Resultatet blir en mer attraktiv utbildning att söka för eleven och kompetent arbetskraft till arbetsmarknaden.

Branschskolor

För att kunna tillgodose mindre branschers skriande behov av kompetent arbetskraft vill Centerpartiet se över möjligheterna att inrätta branschskolor. De ska utformas i nära samverkan med arbetsmarknaden och samla olika yrkesutbildningar under ett och samma tak. I dag finns flera smala branscher likt billackering och slakteri vars arbetskraft är svår att hitta i Sverige. Genom att inrätta branschskolor skulle det kunna byggas upp ett kluster av företag och kompetens runt branschskolan. Skolan skulle vara ett kunskapscenter för spetskunskap och kompetensutveckling och bistå med den senaste tekniken och metoderna samt utformas i nära samverkan med branschen. Eleven skulle tillbringa delar av utbildningen på branschskolan, övrig tid på praktikplats och på den lokala skola där grundutbildningen genomförs. Det skulle också kunna vara ett sätt för regioner att profilera sig. Branschskolor kan finnas på gymnasienivå men även erbjuda utbildningar på yrkeshögskolenivå, bistå med förberedande kurser för yrkeshögskola, vuxenutbildning och erbjuda kompetensförstärkning till yrkeslärare.

Fler utbildningsmöjligheter

Enligt dagens utbildningssystem är man tvungen att välja karriär i tidig ålder. Det är inte rimligt. För att fler ska kunna arbeta längre måste det bli lättare att byta karriär och valen som görs under gymnasieåren får inte vara cementerade. Det ska vara möjligt att gå från praktiska utbildningar till teoretiska och vice versa. Det ska därför ges möjlighet att bli behörig till yrkeshögskolan trots en teoretisk bakgrund.

Folkhögskolor

Folkhögskolorna har en god spridning runt om i hela landet och de bidrar med värdefulla utbildningsinsatser. Inte minst är folkhögskolor bra på att motivera elever som avslutat en kurs eller ett program att fortsätta studera inom folkhögskolan. Centerpartiet anser att folkhögskolorna har stor potential att spela en än viktigare roll i svenskt utbildningsväsende. Därför bör folkhögskolans uppdrag utökas genom möjlighet till fortsatta studier på folkhögskola, samt möjlighet för fler folkhögskolor att bedriva språkinroduktionsprogram för nyanlända på gymnasienivå.

Valfrihet och likvärdighet

Värna det fria skolvalet

För att värna elevernas, föräldrarnas och lärarnas valmöjligheter är det fria skolvalet och den därtill kopplade skolpengen viktig. Friskolornas etablering, från förskola upp till högre utbildning, har vidare lett till ökad konkurrens, något som leder till högre kvalitet. När IFAU undersökte konsekvenserna av friskolor och fritt val kunde man se att kunskapsresultaten höjdes även i kommunala skolor med högre andel friskolor i en kommun. Konkurrens ger högre kvalitet i både friskolor och kommunala skolor. Vi är därför positiva till en mångfald av offentliga och privata leverantörer i hela utbildningssystemet, från förskola till högre utbildning. Olika arbetsformer och pedagogiska modeller passar olika elever. Med pedagogisk och organisatorisk frihet för den enskilda skolan ökar engagemanget, innovationskraften och därmed resultaten. Därför är det viktigt att skolan inte blir för likriktad. Lagar och regler ska fokusera på ramverk och resultat, inte hur skolorna i detalj uppnår dem. Det viktiga är att den enskilda elevens förutsättningar för lärande står i centrum.

En decentraliserad skola

Centerpartiet strävar efter en likvärdig skola i hela landet. Samtidigt är Centerpartiet ett decentralistiskt parti som anser att beslut tas bäst så nära människan som möjligt. Vi vill därför att kommunerna även fortsättningsvis ska ha ansvaret för skolan. Vi tror inte att ett förstatligande av skolan är lösningen på den bristande likvärdigheten som finns idag. Om kommunerna tar ansvar och följer de styrdokument som finns för skolan finns det goda möjligheter till en likvärdig skola.

Tillgängliggöra det fria skolvalet

Elevens rätt att välja måste stärkas. Centerpartiet ser ett behov av att vidareutveckla, förenkla, kvalitetssäkra och förstärka valfriheten så att den tillgängliggörs för fler. Till gymnasiet är det många som aktivt väljer skola, oavsett den socioekonomiska bakgrunden. I valet till grundskola är det främst elever till socioekonomiskt starka föräldrar som väljer aktivt. För att möjliggöra för fler att ta del av valfriheten måste den tillgängliggöras och förenklas. En del är att införa aktivt skolval som man gjort i bland annat Nacka och Botkyrka, vilket skulle göra det obligatoriskt att välja skola. Det är också viktigt att det blir lättare att söka och att föräldrar kan få stöd i detta, speciellt föräldrar som inte har svenska som modersmål. Informerade val har visat sig vara av stor betydelse när många nyanlända elever nu börjar i den svenska skolan. Familjen får då information av kommunen om vilka skolor som finns och blir rekommenderad att välja den skola med bäst kapacitet att ta emot nyanlända elever.

Komvuxpeng

Den svenska grund- och gymnasieskolan har sedan länge givit eleverna möjligheten att själva välja vilken skola de vill gå i. Att eleverna får möjlighet att välja var de vill läsa sin utbildning har ett värde i sig, men konkurrensen mellan utbildningsanordnare om

eleverna har även potential att driva fram bättre kvalitet. Även om fördelarna med valfriheten är uppenbar så har denna möjlighet att välja var man vill läsa sin utbildning ännu inte införts inom den kommunala vuxenutbildningen. Studenter inom komvux är fortfarande hänvisade till kommunen eller de utbildningsanordnare kommunen valt att upphandla.

Ett antal kommuner, varav det mest kända exemplet är Nacka, har redan valt att på egen hand införa olika sorters valfrihetssystem för komvux. Studenter inom komvux får i dessa kommuner möjlighet att välja hos vilken utbildningsanordnare de vill läsa. Anordnaren får då en ersättning från kommunen i stil med den skolpeng som tillämpas i grund- och gymnasieskolan. Utbildningsanordnaren ska vara certifierad av kommunen. I syfte att stärka vuxenutbildningen vill Centerpartiet se att fler kommuner inför systemet.

Ökade möjligheter för friskolor att ta över nedläggningshotade kommunala skolor

Etableringen av en friskola har i många bygder varit avgörande för ortens fortlevnad. Det kan också ha inneburit att barn och unga slipper flera timmar i buss till närmaste skola. När en kommunal skola läggs ner måste det därför bli lättare för andra aktörer att ta över så att inte elever och familjer kommer i kläm. Kommunen måste i god tid informera berörda familjer när stora förändringar, likt en skolnedläggning, diskuteras. Kommunen ska ha en skyldighet att genom en öppen förfrågan undersöka om det finns någon annan aktör, t ex ett privat företag eller ett föräldrakooperativ, som vill och kan ta över verksamheten. Det bör vidare finnas ett snabbspår för de friskolor som ansöker om att ta över en nedläggningshotad skola. Idag krävs det att ansökan inkommer innan den 31 januari det år som skolan ska tas över och besked ges sedan i september samma år. Detta system omöjliggör ett övertagande om nedläggningsbeskedet kommer efter den 31 januari och skolan planeras att läggas ner till sommaren. Det bör i dessa fall gå att söka tillstånd hos Skolinspektionen vid alla tidpunkter på året. Skolinspektionen får sedan avgöra om skolan på ett kvalitativt sätt kan drivas vidare av andra aktörer.

Nationella prov ska digitaliseras och rättas externt

För att stärka likvärdigheten, rättssäkerheten och stävja betygsinflationen vill vi att nationella prov ska digitaliseras och rättas av fristående examinatorer. Det är varken rättssäkert eller likvärdigt att lärare rättar sina egna elevers nationella prov, eftersom de har en personlig relation till eleverna och förväntningar som bygger på tidigare resultat. Vidare bör proven ske kontinuerligt under skolåren för ökat fokus på elevens kunskapsprogression.

Översyn av kösystem till skolor

Det är inte rimligt att behöva stå i kö från födseln för att vara säker på en plats. Det missgynnar speciellt nyanlända elever och elever från socioekonomiskt svaga familjer som inte tidigt gör ett aktivt val av skola. Samtidigt visar forskning att föräldrar som har råd flyttar närmare de bra skolorna när en strikt närhetsprincip råder. Vi behöver därför se över kösystemet för att göra skolan mer likvärdig.

Skolinspektionen bör fokusera på skolor med sämre resultat

Alla elever har rätt till en bra skola. Centerpartiet vill därför utveckla de skolor som inte levererar tillräckliga resultat istället för att lägga kraften på huvudmannaskapet. Det finns både fristående och kommunala skolor som är bra och sådana som är dåliga. Skolverket och Skolinspektionen behöver stärka kvalitén i tillsyn och utveckling av dessa. Istället för att som idag lägga större delen av resurserna på att inspektera alla skolor lika mycket, bör den nationella inspektionen ställas om så att skolor med goda resultat och få kända problem inspekteras mer sällan, medan skolor med sämre resultat och större svårigheter bör inspekteras oftare och grundligare. Det kommer att ge ett bättre nyttjande av Skolinspektionen.

Hög kvalitet i förskolan

Varje barn ska bli mött där det står

Sedan 1998 har förskolan en egen läroplan, vilket tydligt visar förskolans pedagogiska ansvar. Förskolan behöver därför ges de bästa förutsättningarna för att lyckas med sitt uppdrag. Barn som inte har lika lätt att lära ska få hjälp och stöd att utveckla sina kunskaper samtidigt som barn som har lätt för sig ska få utmaningar och stöd att utvecklas.

Reformering av maxtaxan

Centerpartiet vill se en reformering av systemet med maxtaxa i förskolan. Inkomsttaket i maxtaxan bör höjas för att ge större frihet åt kommunerna att bestämma över avgiftsnivåerna för hushåll med högre inkomster. Därmed skapas utrymme för satsningar på ökad kvalitet, såsom förbättrade öppettider, inklusive ”nattis”, förstärkt personalbemanning, mindre barngrupper och mer pedagogik.

Karriärtjänster för förskollärare

Likt i skolan råder det i förskolan brist på utbildad personal. För att stärka kvalitén på förskolans verksamhet och öka förskolläraryrkets attraktivitet bör även förskollärarna omfattas av försteläraryrkesreformen.

En opartisk bedömning – oavsett huvudman

Friskolornas etablering har lett till ökad konkurrens, något vi anser leda till högre kvalitet. För familjerna har fristående förskolor inneburit ökade möjligheter att välja en förskola utifrån egna önskemål, exempelvis inriktning eller pedagogik. Det har även medfört en ökad rörlighet för lärarna. Grund- och gymnasieskola kontrolleras av Skolinspektionen. Men förskolor är kommunens ansvar, som i sin tur kontrolleras av Skolinspektionen. Den fria konkurrensen är viktig och förskolan måste oavsett huvudman, få en opartisk bedömning. Centerpartiet vill därför att tillsynen av förskolor ses över så att lika förutsättningar råder oavsett huvudman.

Idrott och hälsa

Avgörande för att elever ska kunna uppnå goda resultat i skolan är deras psykiska och fysiska hälsa. Här kan skolan och samhället bidra genom både att mer tid läggs på idrott och hälsa och att arbetsformer ses över. Studier visar att daglig fysisk aktivitet förbättrar elevernas fysiska och psykiska hälsa samt har positiva effekter på lärandet. Därför anser Centerpartiet att idrottsundervisningen i grundskolan bör utökas.

Centerpartiet vil verka för att det ställs högre krav på kommunernas skolhälsovård och elevhälsoteam. Det är angeläget att tillgången på skolsköterskor, skolläkare, kuratorer och psykologer är god. Centerpartiet anser därför att det behövs en ökad samverkan mellan skolhälsovården, barnvården, barn- och ungdomspsykiatri, ungdomsmottagningen och socialförvaltningen.

Ulrika Carlsson i Skövde (C)

Fredrik Christensson (C)

Annika Qarlsson (C)

Per Lodenius (C)

Solveig Zander (C)